

Saken forklart

Digitale sentralbankpenger

Norges Bank utreder digitale sentralbankpenger, i likhet med [Sverige](#), [EU](#) og over [90 prosent](#) av verdens sentralbanker. Begrunnelsen er todelt: Kontantene er i ferd med å forsvinne og erstattes av digitale løsninger, og kryptovaluta og private e-penger kan utfordre de nasjonale valutaene.

Digitale sentralbankpenger vil bli en tredje form for norske kroner, ved siden av dagens kontanter og bankinnskudd. De er elektroniske, som bankinnskudd, men er garantert direkte av sentralbanken, som kontanter. Samtidig kan de gis nye egenskaper som dagens penger ikke har.

HVORDAN VIL DET FUNGERE?

Det er ikke bestemt hvordan digitale sentralbankpenger skal fungere i praksis, selv om Norges Bank utfører eksperimentell [testing](#).

En mulighet er at privatpersoner får en egen [konto](#) i sentralbanken, slik bare banker og enkelte finansinstitusjoner har i dag. En annen mulighet er at de nye pengene håndteres via en separat konto i banken man ellers bruker. Alternativt kan de oppbevares i en dedikert app på mobilen, en såkalt [digital lommebok](#) (wallet), eller til og med på et fysisk kort, lik et gave- eller kontantkort.

TRYGGE DIGITALE KONTANTER

Bruken av kontanter faller i hele verden, og Norge er blant landene med lavest kontantandel. Sedler og mynt utgjør kun 1,3 prosent av [pengemengden \(M1\)](#) og om lag 4 prosent av [betalingene](#). De fleste greier seg fint uten kontanter. Men de har noen viktige egenskaper som bankpengene mangler, og digitale sentralbankpenger kan bevare.

Beredskap: Digitale sentralbankpenger kan, som kontanter, fungere helt uavhengig av noen tredjepart, og uten behov for tilgang til strøm eller nett. Det forutsetter at systemet bygges opp på siden av dagens betal-

DIGITALE SENTRALBANKPENGER

- » skal sikre beredskap i betalingssystemet dersom kontantene forsvinner
- » kan demme opp for kryptovalutaer, for å bevare pengepolitikken
- » åpner for innovasjon, som smarte kontrakter og raske internasjonale transaksjoner
- » kan gjøres anonyme, eller fullt sporbare

ingsinfrastruktur, med reserveløsning ved nettbrudd.

Tillit: I likhet med kontanter vil digitale sentralbankpenger være et kredittrisikofritt alternativ til bankinnskudd, hvor garantien kun dekker beløp opp til 2 millioner kroner ved konkurs. Tilgang på et risikofritt alternativ er med på å sikre tilliten til bankinnskudd, ettersom kundene vet at de raskt kan veksle til penger som staten garanterer for.

Tilgang: Digitale sentralbankpenger kan utformes som et lavterskeltilbud som kan brukes av personer uten tilgang til andre banktjenester. De bør fungere med et minimum av teknisk kompetanse og utstyr. De kan også gi tilgang til rimeligere, raskere og enklere internasjonale transaksjoner enn i dag, noe som er spesielt viktig for migranter som sender penger til familie i hjemlandet.

EN MOTVEKT TIL KRYPTO

Det er ikke bare kontanter som får konkurranse, det gjør også bankkontopenger. Bitcoin og andre kryptovalutaer har tatt steget inn i allmenheten, selv om kursene svinger kraftig. Rundt 420.000 nordmenn [eier](#) nå kryptovaluta. I tillegg lanserer de store teknologiselskapene stadig flere finanstjenester på sine plattformer, herunder både digitale betalingsløsninger (som [PayPal](#)) og pengeenheter (som [Amazon Coin](#)). Samtidig samler teknologiselskapene inn store mengder brukerdata, noe som kan gi dårligere [personvern](#) og økt [markedskonsentrasjon](#).

Foreløpig er ikke de nye pengene noen reell utfordring. Men hvis mange flytter pengene fra banken til kryptovaluta eller e-penger, kan digitale sentralbankpenger utgjøre en motvekt.

Bevare pengepolitikken: Sentralbanken styrer mengden norske kroner gjennom styringsrenten. Den gjør det dyrere eller billigere for bankene å skape nye penger gjennom utlån. Men sentralbanken har ingen innflytelse på mengden kryptovaluta eller e-penger i omløp.

Med digitale sentralbankpenger får sentralbanken derimot flere muligheter, som å gjøre det enklere å operere med [negativ styringsrente](#), eller å øke pengemengden ved å [dele ut](#) sentralbankpenger til befolkningen.

Finansiell stabilitet: En kollaps i en kryptovaluta i dag vil neppe ha store konsekvenser for andre enn eierne av valutaen. Men dersom kryptovalutaene blir mer utbredt og tettere koblet til den tradisjonelle økonomien, øker faren for negative [ringvirkninger](#).

Bank of International Settlements (BIS), ofte kalt «sentralbankenes sentralbank», [peker på](#) at digitale sentralbankpenger bør løse de samme behovene som kryptovalutaer, og slik bidra til at den nasjonale valutaen fremdeles blir attraktiv.

HVA SLAGS E-KRONE VIL VI HA?

[Grunnloven](#) § 75 slår fast at det «hører Stortinget til å føre oppsyn med pengestellet i riket». Stortinget må derfor avgjøre både om det er ønskelig med digitale sentralbankpenger, og hvilke egenskaper de skal ha.

Avgjørelsen vil også påvirkes sterkt av hva våre naboland og handelspartnere velger. Dersom for eksempel eurosonen innfører digitale sentralbankpenger, noe som [utredes](#), kan det bli vanskelig for Norge å la være.

Er det verdt kostnaden?

Digitale sentralbankpenger vil ha en kostnad. Jo mer uavhengig av dagens betalingsløsninger de skal være, jo dyrere vil det bli. Løsningen må være sikker og feilfri fra dag én.

Spørsmålet er om de samme målene, som beredskap og å bevare pengepolitikken, kan nås med andre og enklere virkemidler. Det kan for eksempel være å betale hva det koster å sikre at kontanter forblir tilgjengelig, eller å regulere kryptovaluta og e-penger strengere for å motvirke overflytting av verdier.

Skal anonyme betalinger være mulig?

Dagens kontanter er anonyme, mens betalinger med kort, konto eller app ikke er det: Du må stole på at betalingsleverandøren tar vare på dine data.

I Kina, der en elektronisk yuan (e-CNY) er i pilotfase med flere hundre millioner brukere, vil myndighetene få fullt [innsyn](#) i transaksjonene. En digital sentralbankvaluta kan også gjøres helt anonym, som kontanter. Men da reduseres mulighetene til å hindre kriminell aktivitet som terrorfinansiering eller skatteunndragelse.

Vil sentralbanken konkurrere med bankene?

Omtrent halvparten av utlån i norske banker finansieres av kundeinnskudd. Dersom det finnes risikofrie, digitale sentralbankpenger, kan det hende at befolkningen heller vil oppbevare verdiene sine i slike penger. Da må bankene finansiere utlån på andre måter, noe som kan medføre høyere renter på lån. I usikre tider kan det øke faren for [løp](#) mot bankene, hvor brukerne veksler inn pengene i panikk. I begge tilfeller kan sentralbanken måtte låne ut penger til bankene.

Sentralbanken ønsker ikke en slik utvikling, og vil derfor unngå at digitale sentralbankpenger blir for attraktive. Mulige løsninger kan være gebyrer, tak på beholdningen eller negativ rente. Dette kan imidlertid innebære risiko for at kursen på norske kroner i digitale sentralbankpenger avviker fra bankinnskudd, eller at de taper i konkurransen mot kryptovaluta.

Hvor smarte skal pengene bli?

Kontanter er betingelsesløse. Ingen kan kontrollere når, hvordan eller til hva en benytter kontanter. Digitale sentralbankpenger kan derimot gjøres programmerbare, som kryptovalutaer. Det vil si at det kan knyttes betingelser til en transaksjon.

Slike «smarte kontrakter» kan bli nyttige for næringslivet. For eksempel kan de sikre at et digitalt skjøte eller pant skifter eier samtidig som betalingen går motsatt vei. Dette kan redusere behovet for meglere og andre mellomledd.

En kan også tenke seg at staten deler ut krisestøtte med utløpsdato, for å få fart på økonomien, eller bruker teknologien til effektiv øremerking av tilskudd. Men dette vil bety at de digitale sentralbankpengene ikke har lik verdi, og i ytterste fall ligner mer på kuponger enn penger. I tillegg griper det langt inn i den økonomiske selvråderetten.

“Saken forklart” utgis av Teknologirådets sekretariat.
Mer informasjon på www.teknologiradet.no
Publisert juli 2022